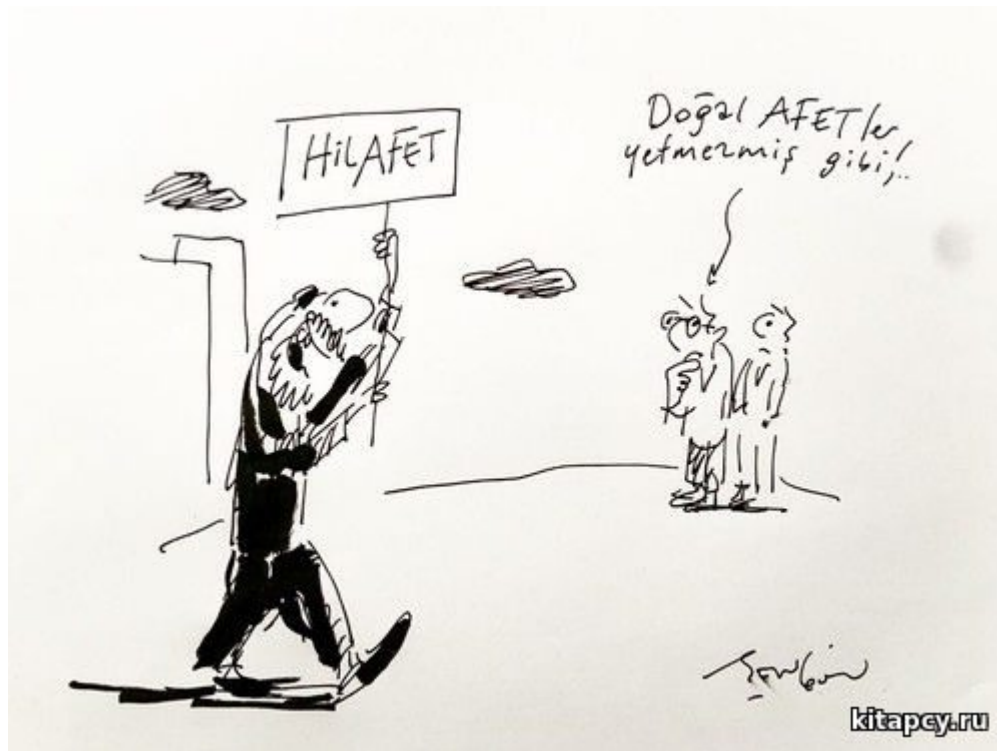

Haýsy halyflyk

Category: Kitapcy, Publisistika, Sözler

написано kitapcy | 26 января, 2025

Haýsy halyflyk HAÝSY HALYFLYK

Şu günler ýurduň üns merkezine «halyfat isleýäris» sözi sokuldy!

Marjinal toparlaryň imperial nostalgiýa bilen edýän bular ýaly tamalary wagtal-wagtal agzalyp durýar. Aslynda üstünde duranyňa degýän mesele-de däl. Emma «režim gorkusyny» düşünjesiniň merkezine oturdan «biziň syrgynymyz» bular ýaly çapraz talaplara köp üns berýär!

Halyflyk Hezreti Muhammet pygamberiň (s.a.w) döwründen soň başlan bir müň dört ýüz ýyllyk jedel. Halyfy-Resulallanyň ýerini alýmak aňsatmy?

Emewileriň syýasy agalygy kesgitli ýagdaýa getirmek üçin soltanlyklaryny halyflyga öwürmeleri jedeli hasam ulaltdy:

Gurhanyň ikinji we otuz ýedinji aýatyna görä, halyflyk Hezreti Adam ata we Hezreti Dawut pygamberlere (a.s) degişli bolupdyr. Hadyslarda halyflygyň ömrüniň otuz ýyldygy aýdylýar. Ýagny, Hezreti Aly (r.a) bilen halyflygam soňlanýar.

Soňlugy bilen bu ady abbasylar ulanypdyr: «Hulafaýy-Raşidin»...

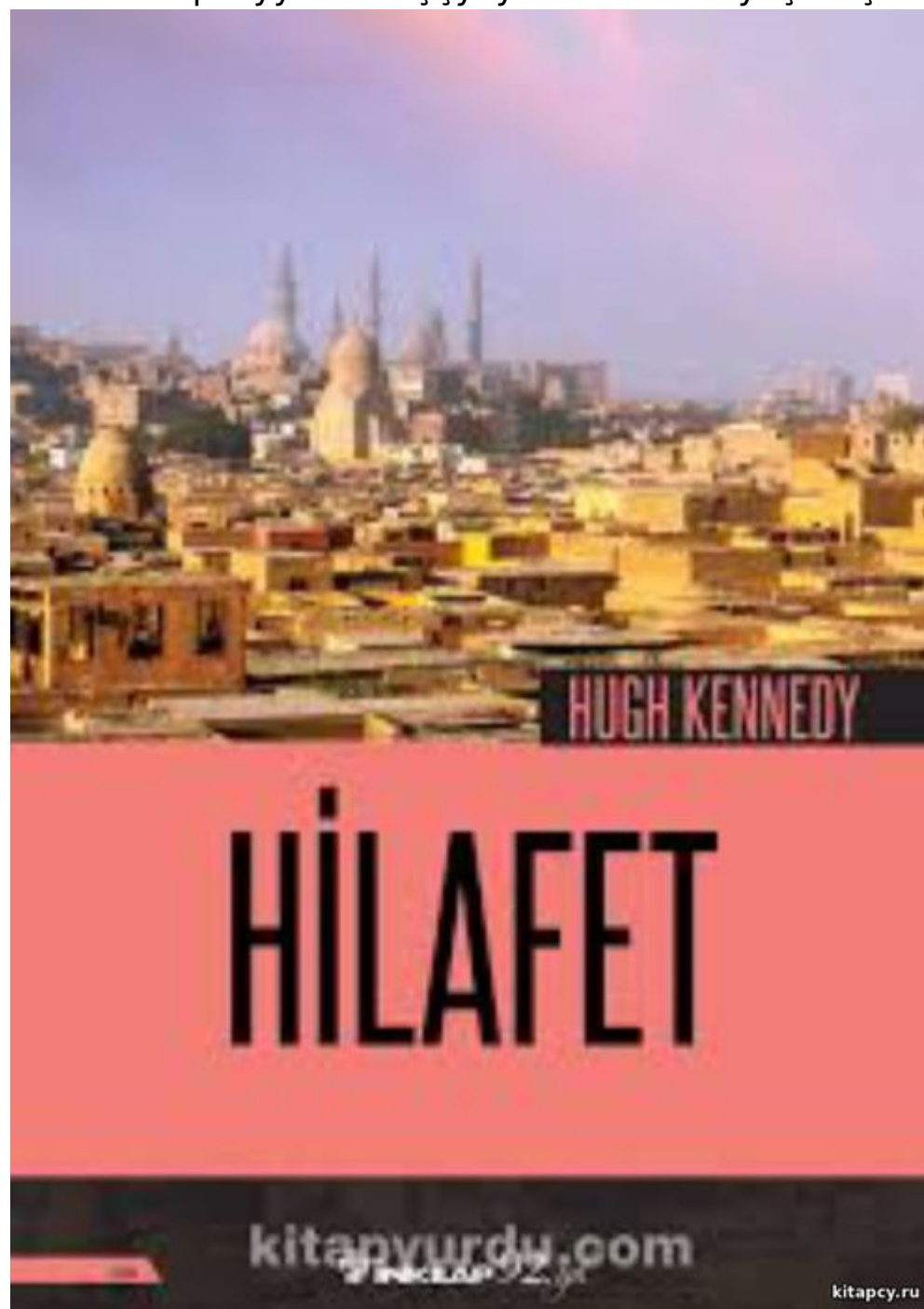
Anadolyda diňe Osmanly däl, Aýdyňogullary türkmen begliginden

Isa beg 1380-nji ýylda seljuklaryňam almaga het edip bilmedik “halifetü Resulillah Fil-mümin” («Pygamberiň möminleriň arasyndaky halyfy») ünwanyny aldy.

Diýarbekiriň Uly metjidiniň gapysyndaky seljukly ýazgysynda seljuk hökümdarynyň özüni «Allanyň halyfynyň kömekçisi» («mu’in-i halifetullah) hasaplaýandygy aýdylýar.

Anadolydaky tasawwuf toparlanmalarynyň üstünde agalyk sürmek islän Osmanly halyf adalgasyny «Allanyň ýer ýüzündäki wekili» (halifetullah) görnüşinde ulanypdyr.

Şeýle-de... Halyfat üçin kureýş neberesinden bolup-bolmazlyk meselesi hemişe jedelleşip gelindi. Musulmanlaryň hemmetaraplaýyn öňbaşçysy kim bolmaly çekişmesi hiç gutarmady...

* * *

Ýazjak bolýan zadym halyflygyň taryhy däl: Ibn Teýmiýeden Gazala çenli halyflygyň syýasy gural hökmünde ulanylmagy...

Ýurdumyzdaky bisowatlar topary «halyflyk isleýäris» talabynyň ilkinji nobatda selefi-saudlar bilen birlikde birgiden topary we ýurdy Türkiýäniň garşysyna möçükdirjekdigine düşünmeýär!

Özem Riýad konfliktinden soň «halyflyk isleýäris» diýip gygyrmak, şowhun turuzmak akla-huşa sygjak zat däl. Çünki: Halyfat merkezli din-häkimiýet gatnaşygy özeninde ylahyýetiň däl-de, syýasatyň meselesidir!

Osmanlyda halyf ünwaný XVIII asyrdan soň bu ýerleriň musulmanlaryna howandardygyny ýatlatmak üçin Orsyýete garşy göreşde has köp öňe saýlandy. Ors ýaýylmalaryna garşy ilkinji gezek halyflyk galkan edildi. Özem:

Imperialistler ýurtlary bölüşip bilmän özara uruşmaga başlanlarynda, halyflygy syýasy manyda ulanmagy ýörgünleşdiren iňlisler boldy: Osmanly halyfyndan Hindistandaky we Owganystandaky gozgalaňlary basyp ýatyrmak üçin kömek sorady. Şeýle ýagdaýda ABŞ-da Filippin adalary üçin haýys etdi...

Soltan Abdylhamyt II halyflygy syýasy pozisiýa oturdan ilkinji patyşa boldy: panislamizm...

Şu günüň jahylyýeti-de gutaraýarly däl: Osmanly modernistleri we ittihatçylary bu pragmatist syýasaty oňlady.

KADİR MISİROĞLU

وَلْيَحْضُوا إِلَى اللَّهِ كَمَا يَحْضُوا
إِلَى رَبِّهِمْ قَوْلًا

GEÇMİŞİ VE GELECEĞİ İLE

HİLÂFET

Bu Bir Sebil Yayınları

2. Baskı

kitapcy.ru

* * *

Osmanlynyň nemes täsirine girmegi iňlisleri bu gezek başga ugra gönükdirdi: Osmanly halyflygyna garşy arap halyflygyny goldamaga başlady. Bu strategiýa arap nasionalizmine garşy din merkezli arap kimligini kemala getirmekde-de ýardam edipdi...

Angliýanyň Propoganda ministrliği jedeli gaýtadan gyzdyrdy:

«- Halyf hökman kureýş neberesinden bolmaly!»

«Hürriyet we Itilaf» hereketinden «İňlisleriň dosty» («İngiliz Muhipleri») jemgyýetine çenli Stambuldaky iňlisparaz toparlar bu gara propogandalaryň oýnatgylaryna öwrüldi. Meselem,

«dinsiz mason ittihatçylar» we ş.m...

Birinji jahan urşy «nemesçi osmanly» bilen «iňlisçi arap» halyflygyny garşy-garşy getirdi. Araplar iňlisleriň «yslamyň duşmany Osmanla garşy söweşmek jaýyzdyr» propogandasyna güp ynandy...

Häzir... «Halyflyk isleýäris» diýip gygyrylmagyny Erdoganyň «Saudlar bilen dostlugymyzy hiç kimse bozup bilmez» sözleri bilen bile analiz etmeli. Tötänlikmi?

Serediň:

Din bilen döwletiň iki dogan bolmagyny Gurhanam aýdanok, real hakykatyň düşündirişi-de beýle däl.

Halyflyk aslyýetinde gumanitar taryhy organdan başga hiç zat däl. Yslam çeşmeleri halyflygy Allanyň ýer ýüzündäki düzgün-nyzamynyň kepillendiriji hökmünde görenok.

Jahlyýet bilen hurafa jana-jan dogandyr.

Soner ÝALÇYN.

«SÖZCÜ» gazeti, 04.01.2023 ý. Publisistika